

Het kind

Linda Polman

In Port-au-Prince, Haïti, beslissen rechters dezer dagen of ex-dictator Jean-Claude 'Baby Doc' Duvalier terecht moet staan wegens financiële wanpraktijken en mensenrechtenschendingen tijdens zijn presidentschap, dat duurde van 1971 tot 1986. Of de zaak doorgang vindt, hangt af van de overtuigingskracht van vier hoofdgetuigen, ex-gevangenen die de martelingen in Jean-Claude's gevangenis overleefden.

De hoorzittingen halen lang niet elke dag de voorpagina's in Haïti. Vraag het ze en de meeste Haïtianen zeggen 'laat Jean-Claude nou maar, hij was nog maar een kind'. Jean-Claude was pas 19 toen hij het presidentschap van zijn vader erfde.

Jean-Claude was in alles zijn vaders tegenpool. Waar de zoon altijd voorrang gaf aan plezier boven zaken, was de vader, François 'Papa Doc' Duvalier, 24 uur per dag in touw om land en volk in wreedheid en terreur ondergedompeld te houden. Papa Doc moet het product geweest zijn van een liefdesrelatie tussen Hitler, Caligula en de Taliban. Vaak stond wit schuim hem letterlijk op de lippen en hij putte groot genot uit het persoonlijk doodmartelen van mensen die hem tegenstonden; dat was in principe iedere Haïtiaan die slim of sterk en daardoor bedreigend was. Honderdduizenden werden door de dictator het land uitgejaagd, tienduizenden verdwenen in gevangnissen en massagraven. Leger en politie vertrouwde hij ook voor geen cent. Liever liet hij zich dienen door zijn privé-militie, de *Tonton Macoutes*, genoemd naar de boeman die in de Haïtiaanse folkloré 's nachts rondsluip om stoute kinderen in zijn rieten zak te proppen. Over de Macoutes-structuur had Papa Doc goed nagedacht. Hij ronselde zijn leden in de laagste sociale klassen. Macoutes waren bijna zonder uitzondering analfabeet, zwart en tot in hun oorlellen rancuneus ten opzichte van Haïti's lichtgekleurde zakelijke, intellectuele en militaire elite. Het lidmaatschap van de Tonton Macoutes gaf de ongeletterden het recht om iedereen, met name de rijken, te beroven, bedreigen en vermoorden. Duizenden meldden zich aan voor het begeerlijke baantje,

hele families legden hutje bij mutje om vader of zoon aan een lidmaatschapskaart te helpen en zo de familie hun enige kans op geld en macht te geven.

Met het aantreden van de zoon veranderde het objectief. Jean-Claude, die nog met autootjes speelde, was te lui en ook te dom om totale controle na te streven. Van zijn moeder móest hij rechten en sociologie studeren, dus kwamen professoren van de universiteit hem thuis in het paleis onderwijzen. Na een kwartiertje luisteren viel hij steevast in diepe slaap. Vaak deden de professoren alsof ze dat niet in de gaten hadden. Ze gaven les aan de slapende gestalte, terwijl een secretaresse aantekeningen maakte.

Toen de onderzoeksrechter hem dezer dagen vroeg of het waar is dat er destijds standrechtelijke executies plaatsvonden, antwoordde Jean-Claude: 'Dat weet ik niet. Ik bemoeide me niet met dat soort zaken'. Hetgeen waar is. Het interesseerde hem allemaal geen biet. Jean-Claude richtte zijn leven adembenemend simpel in. Hij schreef op een cheque de naam van een of andere institutie, daaronder zijn eigen naam en het woord cash en dan verzilverde hij de boel. Zo plukte hij miljoenen van de staatsloterij, het ministerie van Financiën, het elektriciteitsbedrijf, de nationale bank en de belastingdienst.

In vergelijking met de vader was de zoon een verademing, zeggen Haïtianen. Zijn luiheid had grote voordelen. Vluchtelingen kwamen terug naar huis, internationale ontwikkelingshulp kwam weer op gang, buitenlandse investeerders openden assemblagefabrieken in ruil voor belastingvoordeeltjes en toeristen vierden vakantie in een splinternieuwe *Club Med*. En laten we wel wezen: wie geen Macoute was geweest, had wel geprobeerd het te worden. Driehonderdduizend leden telde de organisatie aan het eind van Jean-Claude's presidentschap. Een paar miljoen familieleden van Macoutes profiteerden ervan. Het heeft echt zijn redenen wel dat er nu geen meutes buiten de rechtszaal staan om het hoofd van de voormalige dictator te eisen. ■